

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.06.1992, sp. zn. 4 Cz 27/92, ECLI:CZ:NS:1992:4.CZ.27.1992.1

Číslo: 31/1993

Právní věta: Není důvodem k neschválení dohody dědiců, kterou se vypořádali o dědictví (§ 482 o.z.), jehož předmětem je i dům po zůstaviteli, ta okolnost, že dohoda dědiců neřeší (např. dohodou o zřízení věcného břemene) otázku bydlení dědice (dědiců), jemuž (jimž) dům (podíl na něm) podle dohody nepřípadl, třebaže v něm dosud bydlel (bydleli).

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 26.06.1992

Spisová značka: 4 Cz 27/92

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 3-4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Řízení před soudem

Předpisy: 99/1963 Sb. § 175 40/1964 Sb. § 482

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V řízení o dědictví po zůstaviteli J. Š., zemřelém 9. 11. 1988 bez zanechání závěti, zjistilo státní notářství, že do bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a pozůstalé manželky B. Š. patří mimo jiné dům čp. 440 v R. v hodnotě 194 142 Kčs. V rámci rozhodování podle § 34 not. ř. ohledně bezpodílového spoluvlastnictví manželů celý dům připadl do aktiv dědictví, zatímco do pasív dědictví byla zařazena pohledávka manželky zůstavitele B. Š. ve výši 95 571 Kčs. Na to všichni dědici uzavřeli o vypořádání dědictví dohodu, podle níž mimo jiné dům čp. 440 v R. nabyl do výlučného vlastnictví syn zůstavitele J. Š.

Rozhodnutím z 28. 2. 1989 státní notářství ve Vsetíně určilo obecnou cenu majetku zůstavitele částkou 216 947 Kčs, výši dluhů částkou 97 821 Kčs a čistou hodnotu dědictví částkou 119 126 Kčs a dále schválilo dohodu dědiců o vypořádání dědictví.

Toto rozhodnutí napadl generální prokurátor České republiky stížností pro porušení zákona. Vytýkal, že při schvalování dědické dohody nebylo zjišťováno, zda manželka zůstavitele B. Š., která se svého podílu na rodinném domku, v němž trvale bydlela, vzdala jak při rozhodování o bezpodílovém spoluvlastnictví se zůstavitelem, tak při vypořádání dědictví po něm, má zajištěnou jinou možnost bydlení. Pokud by bylo zjištěno, že možnost jiného bydlení pozůstalá manželka nemá, mělo státní notářství, podle názoru vyjádřeného ve stížnosti pro porušení zákona, vést účastníky k uzavření takové dohody, kterou by jí byl zajištěn náhradní důvod bydlení, např. ve formě práva odpovídajícího

věcnému břemeni užívání bytu v domě. V jiném postupu spatřovala stížnost porušení zákona v ustanoveních § 4 odst. 1 a § 39 odst. 2 not. ř. ve znění platném před novelou provedenou zákonem č. 519/1991 Sb.

Nejvyšší soud České republiky tuto stížnost pro porušení zákona zamítl.

Z odůvodnění:

V daném případě při řešení otázky (ve smyslu ustanovení § 34 not. ř.1)), které věci z bezpodílového spoluvlastnictví zůstavitele a manželky zůstavitele patří do dědictví, připadl celý dům čp. 440 v R. do dědictví, zatímco pozůstalé manželce připadla pohledávka vůči zůstaviteli ve výši odpovídající hodnotě jedné poloviny tohoto domu. Rozhodnutí podle § 34 not. ř. nabylo téhož dne právní moci, protože účastníci včetně B. Š. se vzdali oprávněného prostředku proti němu a nežádali ani doručení jeho písemného vyhotovení. Zákonost tohoto rozhodnutí stížnost pro porušení zákona nezpochybnila. Nastala tak situace, že B. Š. jako jedna ze čtyř dědiců I. skupiny (§ 473 odst. 1 o. z.) měla nárok na jednu čtvrtinu dědictví, tedy jen na jednu čtvrtinu uvedeného domu. Její postavení bylo tedy při jednání o vypořádání dědictví analogické postavení ostatních dědiců - dětí zůstavitele. Ani u nich státní notářství nezjišťovalo, zda a jakým způsobem mají zajištěnou možnost bydlení, ale oprávněně vycházelo z předpokladu, že dědici při dohodě o vypořádání dědictví zvažili i tuto okolnost.

Při vypořádání dědictví dávala i dříve platná právní úprava přednost dohodě dědiců před vypořádáním provedeným rozhodnutím státního notářství, k němuž se přistupovalo až v případě, že se dědici o vypořádání nedohodli anebo, že jejich dohoda nebyla státním notářstvím schválena (§ 39 odst. 3 not. ř. a § 483 o. z. ve znění platném do 31.12.1991). Dědicům byla přitom ponechána smluvní volnost, omezená pouze tím, že uzavřená dohoda nesměla být v rozporu se zákonem nebo se zájmem společnosti (§ 39 odst. 2 not. ř. a § 482 odst. 2 o. z., ve znění platném do 31.12.1991). Z jiných než těchto dvou důvodů nemohlo státní notářství, jehož schválením teprve dohoda dědiců nabývá účinnosti, rozhodnout tak, že se dohoda neschvaluje.

Při řešení majetkových vztahů mezi dědici zařazenými do I. dědické skupiny, tedy nejbližšími příbuznými, je vypořádání dědictví dohodou dědiců velmi častou praxí, neboť právě rodiče a děti při uzavírání dohody mohou vycházet ze vzájemných citových, etických a majetkových vazeb, které se utvořily v minulosti a trvají v době uzavírání dohody, a na jejich základě vytvářet majetkové vztahy nové.

Státní notářství při svém rozhodování o schválení dědické dohody muselo vycházet ze stavu existujícího v době jeho rozhodování a pokud nemělo pochybnost o způsobilosti účastníků dohody k právním úkonům a o svobodě a vážnosti jejich projevu, nemělo důvod dohodu nerespektovat a prosazovat či posilovat práva jednoho z účastníků dědického řízení. Nelze vytýkat státnímu notářství, že nepředvíдалo, že dědic, v jehož prospěch se ostatní vzdali svého dědického podílu, popřípadě možnosti vlastnit ideální část nemovitosti, se bude chovat jinak než očekávali, že případně v budoucnu nedodrží závazek, na němž se dědici dohodli mimo rámec řízení o dědictví, a jehož plnění chápali jako předpoklad dohody uzavřené před státním notářstvím, např. umožnit matce bydlení ve zděděném domě, nebo starat se o jiného nejbližšího člena původní rodiny a dovozovat z tohoto důvodu nezákonnost rozhodnutí.

Řešení otázky bydlení manželky zůstavitele, která se vzdala podílu na domě, v němž až dosud bydlela, není nezbytnou náležitostí dohody o vypořádání dědictví, neboť nejde o věc či právo náležející do dědictví a ani žádný právní předpis dědicům povinnost řešit v dědické dohodě i tuto otázku neukládá. Proto ani nelze na dědicích požadovat, aby v dohodě takovou otázku řešili, ať již formou zřízení věcného břemene bydlení pro pozůstalou manželku nebo nějakým jiným způsobem, a

podmiňovat tím schválení dohody podle ustanovení § 482 odst. 2 o. z. Navíc nelze nepřehlédnout k okolnosti, že zajištění bytové potřeby manželky zůstavitele podle právního stavu platného v době schvalování dohody nemělo být ohroženo, neboť bez ohledu na to, že pozbytím spoluvlastnického práva k domu ztratila i právní důvod bydlení v něm (ledaže by se s novým vlastníkem – synem J. Š. o užívání bytu v domě platně dohodla), nebyla povinna se z domu, popřípadě z bytu v něm, vystěhovat dříve, než by jí byl poskytnut byt náhradní.

Pokud tedy v dané věci státní notářství dohodu k právním úkonům plně způsobilých dědiců o vypořádání dědictví, jako jimi jednoznačně vyjádřenou souhlasnou vůli, schválilo, postupovalo správně, neboť skutečnost, že v ní nebyla řešena otázka dalšího bydlení manželky zůstavitele, nepůsobila její rozpor ani se zákonem, ani se zájmy společnosti. Stížnost pro porušení zákona, podanou generálním prokurátorem České republiky (srov. čl. III bod 1 písm. c/ zákona č. 519/1991 Sb.), proto Nejvyšší soud České republiky jako bezdůvodnou zamítl.

Poznámky pod čarou:

1) Srov. nyní ustanovení § 175 1 o. s. ř.